

SEZAI KARAKOÇ ve “KAR ŞİİRİ”

Selami ECE

ÖZET

Bu çalışmada *Kar Şiiri*'nden hareketle şair Sezai Karakoç'un şiir serüveni incelendi. Şairin ferdiyeti ve şiirin özgünlüğü arasındaki bağlar tespit edilmeye çalışılırken gelenek ve kültürün Sezai Karakoç şiirine yansımış biçimi üzerinde de duruldu. Ayrıca genel anlamda şiir ile eleştiri yöntemi arasındaki ilişki değerlendirildi.

Anahtar Kelimeler: Sezai Karakoç – Kar Şiiri – Edebî tahlil

SEZAI KARAKOÇ AND HIS “KAR ŞİİRİ”

ABSTRACT

In this stud, the poetic adventure of Sezai Karakoç is examined by focusing on his poem titled “Kar Şiiri”. On the one hand, the connections between the poet's individuality and the poem's originality are detected; and on the other hand, how tradition and culture were reflected on to Sezai Karakoç's poetry is studied. In addition, the relationship between poetry and critical method is handled.

Key Words: Sezai Karakoç –“Kar Şiiri” – Literary Examination.

“Gelin gülle başlayalım şiire atalara uyarak”. Lale ile de başlanabilirdi söze. Gül, Farsça'da çiçeklerin ortak adıdır (gul), yani laleyi de ifade eder fakat bizdeki kadar incelmemiştir. Söze gül ile başlasak da biz şairin Kar Şiiri'ni incelemeye çalışacağız. Yazımın başına aldığım mısra ile başlayan Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine şiiri yazılıncaya kadar şair, kar içindedir. Hem kar kadar gülü ifade eden iklim, günah kadar affi büyüten ve yücelten, suskunluk kadar feryadın frekansını yükselten, ağlamak kadar gülmeyi arzulatıp yakınlaştıran ne vardır? Cevaplar bile soruyla anlam kazanmaz mı?

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 1/2 Fall 2006*

Kar şiiri yazıldığında 1953'ün Ocak ayıdır, yani gül mevsimine 19 yıl vardır. Gerçi “gül kavramını yeniden diriltmenin gereği (...) modern bir leyla ile mecnun denemesi”(Diriliş, 23 Haziran 1989, s. 49)¹ olan Mona Rosa da bir güldür ama, annesi Emine Hanım'ın bir kış gecesinde tarif ettiği gül o değildir.²

“Matematik keşf etmeye çalışır, şiir ise keşf edilmeyi bekler.” Şiire gül ile başlayıp kar'ı keşfetmenin metin analizi açısından izahını ortaya koymak gerektiği kanaatindeyim. Bir kuramın amacı öyle bir yöntem geliştirmektir ki o yöntemle, tasarlanan nitelikteki belirli nesnelere çelişkisiz ve tümükapsayıcı olarak betimlenebilsin³ Kar Şiiri'nin şerhine geçmeden bazı görüşleri kaydetmekte fayda mülâhaza ediyoruz. Mevlana çeng ve ud sesinden “ente hasbî, ente kâfi yâ Vedûd” kelimelerini, leyleğin çıkardığı sestenden de “ilâhî hamd senin, şükür senin, mülk de senindir.” Cümlesini duyduğunu söylüyor. Hz. Ali'nin de ezan meşrû olmadan önce Medine'de duyulan nâkus sesini “Sübhânallâhi hakkâ innel mevlâ yebkâ” diye anlayıp anlattığı rivayet edilmiştir.⁴ “Her şiir aynı zamanda bir dil bir biçim, bir anlam, bir gönderge, bir güzelduyu olayı gibi değerlendirmeye yatkındır.”⁵ Paul Valery şiir dilinin ayrı bir dil olduğu kanaatinde. Ona göre düz yazıyla söylenemeyecek düşler şiir biçiminde dile getirilir. Diğer taraftan bir şairin ancak derinliğine ve tam anlamında kendi halkı tarafından anlaşılabilceğini, şiirin düzyazıya çevrilememesinin şair için dezavantaj olduğunu belirtir.⁶ Çeviri konusunda aynı fikirlere iştirak ettiğimizi kayd

* (Yrd.Doç.Dr). Atatürk Üni. Fen-Edb. Fak. Türk Dili ve Edb. Bl.

¹ Turan Karataş, *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, Kaknus, İstanbul, 1998, s. 212

² “Annem bana gülü şöyle öğretti / Gül, O'nun, O sonsuz iyilik güneşinin teriydi” Şairin “Çocukluğumuz” şiirinden.

³ Mehmet Yalçın, *Şiirin Ortak Paydası*, Cumhuriyet Üni. Yay., Sivas, ?, s. 5

⁴ Bu bilgileri Tahirü'l-Mevlevî, Mevlana'nın Mesnevî'deki (“Herkes kendi anlayışına göre benim yârim oldu. İçimdeki esrârı araştırmadı”) mealindeki altıncı beytin şerhinde kayd ediyor. (Tahirü'l-Mevlevî, *Şerh-i Mesnevi*, Konya 1976, C. I, s.

⁵ Yalçın, *Şiirin Ortak Paydası*, 22.

⁶ Neslihan Kansu Yetkiner “Bir Şiir ve İki Şiir Çevirisi Üzerine”, Dil Dergisi, Haziran 1994, Sayı 20, s. 51

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 1/2 Fall 2006

ederek hemen belirtmeliyiz ki bir şiir şairi tarafından da ikinci defa yazılamaz veya düz yazıya çevrilemez. Ancak yukarıda kaydedilen bilgilerden hareketle edebiyatımızda şerh geleneğinin batılı bir çok metin analiz yöntemiyle zenginleşerek şiiri deşifre etmek üzere kendi ilmi çerçevesini oluşturduğunu gözardı etmek imkânsızdır. Şairin;

Şiirin yazanı yoktur

Vardır yalnız okuyanı

Şair de bir okurdur

Kendi şiirinin okuyanı

dörtlüğü de yukarıda sözünü ettiğimiz şiir ve analiz-anlayış bağıntısını ortaya koymaktadır. Hatta dörtlükten şairin farklı zamanlarda okur sıfatıyla şiirinin farklı boyutlarına uzandığı mesajını almak da mümkündür. Şiirin yazanının olmaması ise şairin şairliği sadece şiiri yazdığı ana hasır etmesi ondan sonraki zaman yelpazesinde şiiri yaşamanın okur seviyeli olduğuna işaret eder.

İkinci Yeni şairlerinin bizce en tutarlı görüşü kelimelerin çağrışımları üzerine inşa ettikleri anlam dünyasıdır. Çünkü “anlam bir göstergenin (sözgelimi bir sözcüğün) yalnızca gösterilen boyutu demek değildir. Anlam yalnız içerikte değildir. Gösteren boyutunda da (sözgelimi bir sözcüğün ses düzlemi) anlamı vardır.”⁷ Şiire bu yönüyle yüklenen misyon, “şiir usun bir bozgunluğu olmalıdır.”⁸ fikriyle kendini şairlerin bireysel ferdi üsluplarında farklı görünümde ortaya koyar. Sezai Karakoç’la birlikte Cemal Süreya ve Turgut Uyar dili bozma konusunda birbirlerine yakındırlar.⁹ Anlama

⁷ Mehmet Rifat, *Gösterge Avcıları*, Om Kuram yay., İstanbul, 2000, s. 33

⁸ İlhan Berk, *Şairin Toprağı*, Simavi Yay., İstanbul, 1992, s. 119

⁹ Dilin gramer kurallarıyla ortaya konan formülü kast edilmiş olmalıdır. Spitzer’e göre “Düşüncede ve duyarlılıkta güçlülük her zaman dilde yenileşmelere eşlik eder. Zihni yaratıcılık varlığını derhal dilde hissettirir. Böylece de zihni yaratıcılık dilbilime ait yaratıcılık hâline dönüşür. Dilde kaidelere bağlılık ve sertlik güçlü

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 1/2 Fall 2006

ve usa karşı değildirler, ancak alışılmış algılama biçimini değiştirip, imgelerle, şaşırtmacalarla, söz dizimini bozdukları bir gerçektir. Sezai Karakoç bu yeni dil ile fizik ötesine uzanmaya çalışır.¹⁰

Karakoç'un şiirlerini iki farklı yapıyla karakterize etmek kaçınılmaz görünmektedir. Hızırla Kırk Saaat, Taha'nın Kitabı, Leyla ile Mecnun gibi tahkiye ağırlıklı (narrative) olanlar ve Mona Roza, Şahdamar, Körfez ve Sesler gibi daha çok özgür çağrışımlar, muhayyileyi zorlayan buluşlarla hareket ve rivayetin yerini iç tecrübeye bıraktığı şiirler. *Kar Şiiri* bu ikinci grup içerisinde değerlendirilmesi gereken şiirlerdendir.

Kış şairin unutamadığı çocukluk günlerini barındıran iklimdir. Babası Yasin Efendi'nin ahenkle, çoğu manzum olan gazavatnameler, siyer-i nebiler ve Hz Ali cenkleri okuduğu zamandır, kış. Ancak kışın öteki yüzü, doğuyu tanımlayan bir çok benzer gerçekten birinin temsilen on yaşındaki Sezai'nin paltosuz, hatta ceketsiz olarak uzak mesafedeki okula yarım metreyi geçen karda bata çıka gidişini de hatırlatır.¹¹ Ve bu kış uzun sürecektir. 1954'ün sonbaharında mülkiyenin son sınıfını tekrar okumak üzere Ankara'da ve İşçi Sigortaları Şubesinde "sıradan" bir işte çalışmaktadır. "Evet o kış, durmadan yağmur, kar yağıyor incecik bir pardesü içinde ben titreyerek ya Meydan Palas'a ya Osman Yüksel'in kitabevine Üstad Necip Fazıl Bey'i görmeye gidiyorum. (...) Ben o zamanlar çok zayıftım. Üşür dururdum, ama bu beni dolaşmaktan alıkoymazdı."¹²

Şairlerin kar ile ünsiyetine bakıldığında birbirine yakın imajlar bulunur. Metinlerarası yöntemin ileri sürdüğü savdan hareketle her metnin önceden ortaya konulduğunu kaydedip biz şiirde ne sorusuna değil nasıl sorusuna cevap bulmaya çalışalım. *Kar Şiiri*'ne kadar Karakoç, Ölüm ve Çerçeveler'de *Gece kar yağacak sabaha kadar/Toprakta et, kemik çitirtıları...* mısralarıyla ve

bir şahsiyetin ifade ihtiyaçlarına yetmez." (Şerif Aktaş, *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, Akçağ, Ankara, 1986, s. 144.

¹⁰ Alaattin Karaca, *İkinci Yeni Poetikası*, Hece, Ankara, 2005, s. 235.

¹¹ Turan Karataş, *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, Kaknus, İstanbul, 1998, s. 33-35.

¹² Karataş, *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, 61.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 1/2 Fall 2006*

Monna Rosa şiirinde *Denizleri bahtiyar eden günler kısılır ve Bir geyiğin gözleri düşer eriyen kara* diyerek kardan bahsetmiştir.

1952 yılı “yalnızlıkla, idealle, şiirle, gençlik duyarlıkları ve hüznüyle dolu bir yıl” olarak kapanmıştır.¹³ *Kar Şiiri* yeni yılın Ocak ayında yazılmış ilk şiiridir ve bir önceki yılın devrettiği yorgunluğu şiirin tonundan hissetmek mümkündür: Tercih edilen konu veya atmosferin etkisini gözardı edilmeksizin, ses frekansının iç monologa temayül ettiği, dekorun ise çeşitliliğe tahammülü olmadığı söylenebilir.

Değerlendirmeye şiirin isminden başlamak gerekir. Şair şiir metni olan bu nazma sadece *Kar* demiş olsaydı bu yine de *Kar şiiri anlamına gelecekti veya bu şiirden bahsedenler* sözgelimi “Karakoç’un *Kar şiirinde...*” diye bahsedeceklerdi. Elbette bu şekilde konunun “şiir” olduğunu betimleyerek (*Aşk Şiiri* – Sabahattin Kudret Aksal, *Yalnızlık Şiiri* – Orhan Veli, *Otuzbeş Yaş Şiiri* – Cahit Sıtkı gibi) adlandırmalara rastlamak her zaman mümkündür. Ancak ifade yapısının değerlendirilmesine gramer kitapları dışında rastlamak zordur, o da dilin matematiği ile vurgu, ton, niyet, konteks, muhayyile, eksiltili anlatım gibi formüle girmeyen etken öğeleri dikkate almaksınız yargıya vardığı için sonucu yanlıştır. *Kar Şiiri*, belirtisiz isim tamlaması olarak tanımlanır. Oysa ifade *şürsel kar, şiir gibi yağan kar, şürleşen kar* anlamlarına gelir ve olsa olsa sıfat tamlamasıdır.

Karın yağdığını görünce

Kar tutan toprağı anlayacaksın

mısralarında kar intiba, fikir ise kar tutan toprağı anlamaktır. Toprağı anlamak alışılmamış bağdaştırma. Toprağın ve karın neyi çağrıştırdığını *Taha’nın Ölümü*’nden anlıyoruz.

Ölen Şehirlerdir Taha değil

Kuruyan nehirlerdir

Lambadır sönen kış dökülmüş içine

¹³ Karataş, *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, 55.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 1/2 Fall 2006

.....

*Felç bir kar gibi şehri gömmekte beyaza
Dağların beyazına değil ölümlerin beyazına*

“Toprak” Gül Muştusu’nda biraz daha belirginleşir:

*Kerpiçte bir değişme var
Ölü tozunda bir doğrulma*

.....

*Kerpiç damlarımızın oluklarından akan
Baharla karışık su
Eleğimsağma damlaları
Kar marmeladı*

Leyla ile Mecnun’da Leyla, “rüzgarlar karları süpürdüğünde” doğar ve ölüm bir diriliş olmasa Leyla ve Mecnun’un ölümü de “bir kış güneşliğinde” anlatılacaktır.

Toprak, hayatı temsil etmektedir.

Kar tutma metaforu oldukça çeşitli bir metafor hazinesine mensuptur. Buz tutmak,

fırtınaya tutulmak, aşka tutulmak, dili tutulmak, eli-ayağı tutmamak, gözü tutmamak, kar tutmamak, tutsak..

Toprakta bir karış karı görünce

Kar içinde yanan karı anlayacaksın

Yanan kar ifadesi sapmadır. *Kar içinde yanan kar*, kar ile aynileşmiş fakat fitratında yanma olan başka bir şeydir. Yani bu ikinci *kar* eğretileme’dir. Başka deyişle istiare yoluyla bir başka husus için adlandırmadır. İfade aynı zamanda içten içe erimeyi çağrıştırmaktadır. Şiirin diğer bölümlerine nazaran ses itibarıyla kar yükünün bu bölümde daha yoğun olduğu hissedilmektedir. *Kar* sesi sırası değişmeden altı defa tekrar edilmiştir. Farklı sırayla

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 1/2 Fall 2006*

Toprak kelimelerinde iki kere, *anlayacaksın* tekrarının (*yenileme*) bünyesinde de kısmen aynı sesler tekrar etmektedir.

Allâh kar gibi gökten yağınca

Karlar sıcak sıcak saçlarına değince

Başını önüne eğince

Benim bu şiirimi anlayacaksın

İlk mısra yapı itibariyle değerlendirildiğinde bütünüyle benzetmedir. Ancak Benzetme’yi ya da teşbihi tanımlayan kitapların hiç birinde yapıyı oluşturan öğelerin dışında sanatın mantığı üzerinde yapılmış bir yoruma rastlayamadık. Matematiksel formül ile $A=B$ ise $B=A$ olmalıdır. Yani Ahmet, Mehmete benziyor ise Mehmet de Ahmet’e benziyor demektir. Ancak sonuca bakıldığında benzetme edatı olarak gösterilen gibi’nin formüldeki $=$ (eşittir) işaretinin yerini tutmadığı görülmektedir. Yani: gibi $\neq =$. Diğer taraftan tanımlarda yer alan “zayıf olanın bir yönüyle kendinden daha güçlü olana benzetilmesi” de klişeleşmiş bir yanlış gibi görünmektedir.

Karların *sıcak sıcak*, saçlara değmesi de sapmadır. Sapmaları bilinçdışının başka deyişle vecdin dili olarak değerlendirmek gerekir. Bu dil sezgiseldir, yani duyuşsal algılamamanın sınırlarını aşar ve mantık ile kavranan reel dünyanın kurallarını yıkar. Dil doğa ve nesnelere bağlarını koparır.¹⁴ İlk üç mısra bu şiiri anlamının bedeli fakat aynı zamanda ödülüdür. Çünkü *Benim bu şiirimi anlayacaksın* mısraı imgenin vadettiği dünyaya nüfuz etmeyi iktiza eder. Bu bedel ödenirse şiir anlaşılmuş ve *kardaki sıcaklığın kimyası* bulunmuş olur.¹⁵ “Saf yaratış” zaviyesinden sıcaklığın soğuktan, akın karadan varlığın yokluktan farkı yoktur. *Affetmek* de *intikam* olabilir. “Sanat eserinde ‘saf yaratış’ karşısında

¹⁴ Karaca, *İkinci Yeni Poetikası*, 200

¹⁵ Ayrıca buradan şairin şiirde anlaşılabilirliğin ölçüsüne dair poetik görüşüne de göndermede bulunmalı.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 1/2 Fall 2006

duyulan heyecan verici bir çarpıcılık gizlidir.”¹⁶ Diğer taraftan tasavvufi ıstılahı ile *mümkün* olan varlıklar ancak birbirleri ile kimliklerini ispata muktedir olabilmektedir. Diğer taraftan kelimeler ile nesnelere birbirine karıştıranlar kelimelerle nesnel ifadeler meydana getirmenin yanılıgısına hapsolurlar. Semantik açıdan değerlendirilince “kelime yalnızca semboldür ve nesnelere delaleti haritanın araziye delaleti kadardır.”¹⁷ Teolojik açıdan değerlendirildiğinde “Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allâh’ındır ve Allâh her şeyi kuşatmıştır (Hiçbir şey O’nun ilim ve kudretinin dışında kalmaz)”¹⁸ ayeti ile de mısra izaha kavuşturulabilir. Sıcaklık soğuğa nazaran var olanı nesnel yapıyla tanımlayan insan için daha ziyade varlığa delalet eden belgedir ve insan çoğu defa kendi varlık boyutunun dışındaki varoluş gerçeğini bile duyumsamak eğilimindedir. Bu duyumsama bazen kazandığı mistik hüviyetle kabz u bast ederken, bazen de pozitivist ölçülere takılıp kalarak inkârın sınırlarını genişletir. Kar yapayalnız bir insanı Allâh ile buluşturan sıcak ürpertilerdir.

Başını önüne eğmek, tefekkür edip derinleşmeyi, içe bakışı, boyun *eğmek* çağrışımıyla tevekkülü çağrıştırır.

Bu adam o adam gelip gider

Senin ellerinde rüyam gelip gider

Her affın içinde bir intikam gelip gider

Bu şiirimi anlayınca beni anlayacaksın

Bu kısma kadar şiirde şahıs eklerinin muhatabının okuyucu olarak algılanması mümkündür. bu bölümün ilk iki mısraı ve şiirin bütünüyle birlikte tanımlanmaya muhtaç bir Sen zamirinin belki de şiirin en mübhem unsuru olduğu görülmektedir. Sen’i şiirin bitiminde tanımlamaya çalışacağız. Ancak bundan önce birinci

¹⁶ Sezai Karakoç, *Etdebiyat Yazıları II*, Diriliş yay., İstanbul, 1986, s. 37.

¹⁷ Şahin Uçar, *Tarih Felsefesi Meseleleri*, Nehir yay., İstanbul, 1997, s. 429.

¹⁸ Nisa - 126. (Aynı mealde çok sayıda ayet vardır).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 1/2 Fall 2006*

mısradaki “Bu adam”ı belirginleştirmek gerekiyor. “Bu adam” gelip giden “o adamdır.” “O adam” zaman ve mekân itibariyle öncekidir. Kaynağı tespit edilemeyecek türden ifade edilmiştir.¹⁹ İkinci mısradaki rüyanın ellere terkedilmesi, rüyaya çare, deva, şifa gibi manaları izafe etmeye müsait bir yapı arz etmektedir. affetmek veya cezalandırmak da aynı ellerdedir. Yani el metaforu ile selahiyet telkin edilmiştir. Ayrıca şairin duyarlılığı affedilmenin intikamdan başka bir şey olmadığını da ortaya koyuyor. Böylece kar nasıl yanar sorusu da şiirsel mantık içerisinde cevabını bulmuş olur. Şiir şairin bir sıfatıdır ve sıfat zattan ayrı düşünülemez. Dolayısıyla şiir anlaşılırsa şair kendini ifade etmiş, anlaşılmış olacaktır.

Ben bu şiiri yazdım aşık çeşidi

mısraı şiirin formuyla ilgilidir. İlk bakışta kafiyeden ve nazım biriminden (dörtlük) ödün vermeyen düzen kendini vezinde de sayısal olmasa da dengeli bir yapıyla ortaya koymaktadır. Tıpkı bazı vezinli şiirleri serbest telakki etmek gibi Kar Şiiri’ndeki serbest yapıyı da vezinli telakki etmek hiç de yanlış olmaz. Şairin “aşık çeşidi” ifadesi de aşık tarzı söylenmiş şiirlere gönderme yapmaktadır. Şiirin bu yapısal özellikleri kar yağışının insicamlı olduğunu göstermektedir. Tipili-boralı bir yağışın kalp atışları formda daha keskin ve dikey-düşey çizgileri uç noktalara uzayan bir grafikte kendini hissettirebilirdi. “Üslup içeriğin formudur.”²⁰ Bu konuda ölçüyü aşan ikinci yeniciler gibi servet-i fünûn döneminde de biçimsel sapma temayüllerinin içeriği unutarak forma teslim oluş anlamına geldiğini belirtmeliyiz. Her ne kadar Nazım Hikmet’in Biçim’e dair yargısı doğruysa da²¹ biz aynı

¹⁹ Şairin “Kapalı Çarşı” şiirini yorumlayan Mehmet Kaplan mübhem bulunduğu bazı mısralar için “Gayri şuurun ifadesi olan sürrealist şiirde dahi serbest çağrışımlar muayyen bir noktadan çıkarlar. Kaynak keşfedilince, onlar mana kazanırlar” diyor. (Bkz. Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri 2*, Dergah yay., İstanbul, 1977, s. 364.

²⁰ Aktaş, *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, 58

²¹ “Biçim güzel bir kadın bacağında ince, saydam bir naylon çoraba benzetilebilir. Çorap bacağın güzelliğini belirlemeli, fakat kendisi görünmemelidir.” (Nazım Hikmet, *Sanat ve Edebiyat Üzerine*, (Hazırlayan: Aziz Çalışlar), Bilim ve Sanat Yay., İstanbul, 1987, s. 120.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 1/2 Fall 2006

yargıya daha farklı bir ifadeyle varmak istiyoruz: Biçim aynaya benzer; ayna kendi güzelliği hariç bütün güzellikleri gösterir. Mana içerik ile görücüye çıkar ve içerik kendi güzelliğini, gösterdiği mana güzelliğinde gizleyerek dışa vurur.

Öyle kar yağdı ki elim üşüdü

ifadesinde sözü edilen *üşümek*, metafor veya gerçek olarak telakki edilmeye müsaittir. Kar ile işleyen muhayyilenin yazmak eyleminde ele sirayet eden belki umutsuz, belki, mutsuz ama her halükârda olumsuz sirayetidir.²² “Bir şiirin içindeki kelimeler artık bildiğimiz mücerret kelimeler değil, şiirin kelimeleridir. Şiirin içinde yeni bir varlığın şartlarıyla vardır onlar.”²³ “Sözcüklerin anlamları yoktur, kullanımları vardır”²⁴ *Öyle* kelimesinin belgisizliği bu mısradan ne kadar anlamlı olabilir veya *öyle* kelimesi yerine içinde hüznü ve aşırılığı barındıran hangi kelime konabilir. Karakoç’un şiirinde çıkarılacak veya değiştirilecek bir kelime şiirin bütünlük ağında boşluklar hazıl edecek, kelimelerin çözülüp dağılmasına sebep olacaktır. İki kelimenin hiçbir şekilde bütünüyle eşanlamlı olamayacağını belirtelim. *Öyle* kelimesi yerine o

²² Her şairin bir poetikasının var olduğunu kabul etmek yerine her şiirin bir poetikası olduğunu düşünmenin daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Bu bakımdan bir şiiri değerlendirirken kullanılacak “belki”, “zannedirim”, “herhalde” gibi kesinliği törpülenmiş ifadeler alternatif bakış açılarına tanınan imtiyaz anlamına alınmalıdır. “Ekseriya bir şiire verilen ve insanı hayret ve hüsrana düşürmeyen, boşa çıkmayan her karşılık, şiir apılarını belli bir usulde düzenleyen belli bir yorumlayıcı bakış açısından verilmiş bir karşılık olacaktır. Mademki en basit şiir bile yorum faaliyeti için çok karmaşık bir nesnedir, o halde bir şiire verdiğimiz karşılıktan ortaya çıkan düzenleyici görüş açısı da ancak pek çok tefekkürden, tekrar tekrar düşünüp taşınmalardan ve başka görüş açıları üzerinde de yararlı olup olmadığı hususunda tecrübi çalışmalar yaptıktan yani alternatif görüş açılarının yararlılığını da denedikten sonra kabul edilebilir.” (İsabel C. Hungerland, “Şiir Yorumu”, (Çev.:Hasan Akay), Türk Dili ve Edebiyat Dergisi, Mart, 1994, Sayı, 507, s. 205.

²³ Sezai Karakoç, *Edebiyat Yazıları I*, Diriliş yay., İstanbul, 1997, s. 79.

²⁴ İlhan Berk, *Kanatlı At*, YKY, İstanbul, 1994, s. 83.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 1/2 Fall 2006*

kadar ifadesi tercih edilmediği gibi²⁵ çokluk ifade eden niceliksel kelimeler de tercih edilmemiştir.

Saçlara sıcak sıcak değen kar tanelerinin şiirin sonunda elleri üşütmesi de şairin duygu alemindeki çıkmazlarının bir parçasıdır. Bachelard muhayyileyi bağımsız bir saha olarak ele almıştır. Ona göre muhayyile kendi ruhî dinamizmiyle vardır. “Sanatkâr gördüğünü ve seyrettiğini değil, kendi ruhî dünyasında yaşadıklarını ifade eder.”²⁶

Ruhum seni düşününce ışdı

söyleyişinde “ışımak” her ne kadar kar yüzeyiyle zengin çağrışımlar hasıl etmeye müsait bir kelimeyse de bölümde üşümekten sonra *ısınma* ifadesi anlam için daha tamamlayıcı olabilirdi. Biçim endişesi kelimenin tercihinde etkili olmuş olmalıdır.

Anlaşılmak şairin bu şiirdeki çilesidir.

Sözü edilen *sen* cezaya rıza göstermiş, dahası affedilmeyi intikam telakki edecek kadar iç hesaplaşmaya yenik bir ruha rüyalar vad edebilme makamında, ruha güneş mesabesinde biridir. Sözü edilen “sen” bir vehimden veya bir nevi monolog niteliğindeki şiirin gönderici cephesi karşısına tahkim edilmiş alıcı olarak da nitelendirilebilir. Diğer taraftan şiirin *aşık çeşidi* kaleme alınışı mücerret çizgileri, maddesel varlığını gölgede bırakmış/eritmiş bir sevgiliden söz edildiğini de akla getirmektedir. Böyle sevgililer yüzüne yazı yazılan bir levha muhayyileye ise zemin teşkil ederler. Aşk çoğu defa ondan bile pervasız uçan bir ankadır. “Platonik aşk” terimini ise kullanmak taraftarı değiliz. Aşkınlık ve boyutsuz sevmek ise kastedilen ütöpik demenin manaya daha yakışacağını zannediyoruz. *Sen* zamirinin *eksiltili* ifadesi, manasını kuvvetlendirmiştir. “Nesnel kavramlar uzay içerisindeki nesnelere algılar yoluyla ortaya

²⁵ Öyle canım yandı, öyle üzüldüm ki, öyle canım sıkılıyor ki gibi ifadelerde de kelime mısradaki anlamsal görevleri üstlenmiştir.

²⁶ Aktaş, *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, 148-149.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 1/2 Fall 2006

koydukları benzerliklerdir. Benzerlik nispeti artınca kavram kapasitesi daralır.”²⁷

Kar Şiiri’ndeki söz dizimi geleneği takip etmektedir. Zarf-mazruf, sıfat-isim yapısı korunduğu gibi anlamı yapı itibariyle bulandıracak başka yapılara da rastlanmıyor.

KAYNAKÇA

Turan Karataş, *Doğunun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç*, Kaknus, İstanbul, 1998.

Mehmet Yalçın, *Şiirin Ortak Paydası*, Cumhuriyet Üni. Yay., Sivas, ?,

Tahirü’l-Mevlevi, *Şerh-i Mesnevi*, Konya 1976.

Neslihan Kansu Yetkiner “Bir Şiir ve İki Şiir Çevirisi Üzerine”, *Dil Dergisi*, Haziran 1994, Sayı 20.

Mehmet Rifat, *Gösterge Avcıları*, Om Kuram yay., İstanbul, 2000.

İlhan Berk, *Şairin Toprağı*, Simavi Yay., İstanbul, 1992,

Şerif Aktaş, *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, Akçağ, Ankara, 1986.

Alaattin Karaca, *İkinci Yeni Poetikası*, Hece, Ankara, 2005.

Sezai Karakoç, *Etdebiyat Yazıları II*, Diriliş yay., İstanbul, 1986.

Şahin Uçar, *Tarih Felsefesi Meseleleri*, Nehir yay., İstanbul, 1997.

Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlileri 2*, Dergah yay., İstanbul, 1977.

Nazım Hikmet, *Sanat ve Edebiyat Üzerine*, Hazırlayan: Aziz Çalışlar, Bilim ve Sanat Yay., İstanbul, 1987.

İsabel C. Hungerland, “Şiir Yorumu”, *Çev.:Hasan Akay*, *Türk Dili ve Edebiyat Dergisi*, Mart, 1994, Sayı 507.

²⁷ Yasin Ceylan “Kavram Üzerine” *Felsefe Dünyası*, Ekim 1993, Sayı 9, s. 47.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 1/2 Fall 2006*

Sezai Karakoç, *Edebiyat Yazıları I*, Diriliş yay., İstanbul, 1997.

İlhan Berk, *Kanatlı At*, YKY, İstanbul, 1994.

Yasin Ceylan "Kavram Üzerine" *Felsefe Dünyası*, Ekim 1993, Sayı 9.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 1/2 Fall 2006*